

PESTEN

Szerdán

VILÁG

1841.

November 17kén.

VILÁG politikai, tudományos, művészeti folyóirat. ISMERTETŐ gazdasági társaságával eddig minden héten két két íven jelenik meg. — Szerkesztőség szállása Sebestény utcában 288dik számalatti házban földszint. Egy sor hirdetés 3 kr. pengőben.

Előfizetés a „VILÁG” 1842^{dik} évi folyamára.

A „VILÁG” folytatva kezdett irányát jövő 1842dik évben két év politikai tartalommal, s a tárgy-bőség úgy kívánván mellékletekkel is bővülve, jelenedik meg. Mihez képest az előfizetés feltétele, helyben, házhozvitellel egy évre 10 frt, félévre 5 frt pengőben; postán egész évre 12 frt, félévre 6 frt pengő. — Kéretnek t. cz. előfizetőink, hogy címeket hibátlanul, megrendeléseiket pedig idején beküldeni sziveskedjenek, hogy kivánságukhoz képest intézhessük kiadásunkat. — A jelen évnegyedre még néhány példánnyal szolgálhatunk. Mivel azonban folyvást az új iránytól, azaz a 66dik számtól jönnek megrendelések, szükségesnek tartjuk nyilvánítani, hogy már teljes példánnyal nem szolgálhatunk ugyan: de ha annyi számmal kivánságúnak példányok, mennyi költségünket fedezi, készek vagyunk a t. cz. közönségnek második kiadással is kedveskedni. — Bővebben külön programmánkban. —

A „Világunkban XYZ aláírással eddig megjelent s még ez év végeig megjelenendő cikkek a ránk következő év első havában e cím alatt „XYZ könyv Gróf Dessewffy Auréltól” külön füzetben fognak kiadatni. Kik azt megszerezni ohajtják, tegyenek újság-előfizetéskor felőle említést és 40 pengő krral többet fizetvén, azt további költség nélkül január hónap lefolytában tőlünk kézhezveendik. Könyvárusoknál e füzet ára 1 pengő frt lesz.

Tartalom. Magyarország és Erdély. Kinevezések, előléptetések, halálozás. Közügy (Időszaki sajtó hivatása. — Politikai osztályzatok — II. oppositio). — Tudósítás Turóczbuzsáról a megye helyzetéről. — Bihari közgyűlés. — Gyönyörű előkészületek a hevesmegyei tisztválasztáshoz. — Triesti levél (pénz-aristocratiai szellem). Kolozsvári tudósítás az erd. országgyűlési előkészületekről. Erdélyi követválasztások. — Külföld: Nagybritannia (M. Laod ügyében a bírák és nép; kinestári jegyek hamisítása; orosz kormánymaxima. — O'Connell dublini lordmayorrrá választott. — Angol-zsidók közti allászakadás). Franciaország (levegyszerzés és haderő-kevesbités jelei mutatkoznak. — A Charivari tréfája: sat.) Spanyolország. — Belgium (Adatok a legújabb összeesküvés merénnyről sat.) — Schweiz. — Oroszország. — Törökország. — Északamerika (Az ugynevezett „Hunters Association” v. is vadásztársulat szervezete sat.) — Or: Apró csata. — Egy bihari fiatal s együgyű szabadelműnek őszinte vallomása a nov. 4kei közgyűlés fölött. — Könyvismertetés (A „Democratia Amerikában” — Tocqueville-től.)

Magyarország és Erdély.

Ó es. s ap. kir. Felsége Faber Antal több t. ns vármegye és az alnó-bányai kerület törvényszéki táblabíráját, törvénytanárt, a pozsonyi kir. akademiában a Statistica és bányatörvény tanítóját, saját kérelme következtében — huzamos buzgó szolgálata tekintetéből eddigi egész évpénzét nemcsak meghagyva, hanem 300 pengő fr. évenkénti pótlékkal megtoldva — legkegyelmesebben nyugalmazni méltóztatott.

Ó es. s ap. kir. Felsége Frivaldszky orvostanárnak a regensburgi fűvész- és lipcei természetvizsgáló-társaságok oklevele elfogadását legkegyelmesebben megengedni méltóztatott.

A nm. magy. k. udv. kamara a középponti főerdőszeti felügyelőségnek Kremszner Ferdinand előléptetése által megürült másod-járuknokságra Harer Ferencz fuccini kir. erdősztisztviségi irnokot alkalmazta. (Kam.tud.)

Mihalik János, aradi mérnök-segéd szeptember 28kán meghalálozott.

△ **Időszaki sajtó hivatása.** A vádak közt, mellyeket a Pesti Hirlap a „Világ” ellen támasztott, van egy, melly különös figyelmet s részletes taglalást érdemel, nehogy minden következtetéssel elvállaltnak tekintessék. Higyék el azonban olvasóink, hogy itt nem a feudalis oppositio vádját értjük, ezen kis plagiatust a Daguerreotyp írójától, mellyben azóta a Hirlap oly nagy örömét leli. Ismertünk egy vén francziát, ki az 1790iki forrongásból azon hitet hozta át a jelenbe, hogy az annyira gyűlöletes veto, XVII. Lajos szerencsétlen nevének egyik udvari dámája volt, kútfeje s okozója a leggyalázatosabb visszaéléseknek. Alkalmasint így vagyunk a feudalis oppositioval, s ha Voltaire-nek igazsága volt a római szent biradalomról azt kérdezni: miben szent? miben római? (en quoi saint? en quoi romain?), úgy mi is bátran azt kérdezhetnők, ha t. i. az egész dolog más lenne újságírói fogásnál: miben feudalis? miben oppositio? mert jelesen a mi e sorok íróját illeti, most hallja legelőször magáról, hogy ex professo opponens. — Azok, mikre felelni kívánunk, sokkal komolyabbak. Értjük a tespedés színét, mellyel a „Világ” vádoltatik, s a nemleges jellemet, mellyel, pozitív javaslatinknak eddigi szűke miatt, szemünkre hányanak. A mi e kevés vádokban igaz, t. i. a pozitív tervek hiánya, az a dolog természetéből s helyzetünk körülményiből szükségkép folyt; de a következtetés, melly abból vonatik, hibás, és szükség hogy valóságos értékére visszavezettesék. —

Az időszaki sajtótól minduntalan új meg új terveket s javaslatokat igényelni, oly gondolat, melly már magában is annak hivatá-

sa körüli fonák fogalmakon épül. Tekintsük Europa alkotmányos országainak bármelyikét, sehohsem fogjuk az időszaki sajtót, legkevesebb pedig a szoros értelemben újságokat, a működés e mezéjén találni. Az újságok figyelemmel kísérik a kormány, a törvényhozó test, a törvényhatóságok, a közttestületek lépéseit, bírálják azokat politikai színök szellemében, felfogják minden egyes jelenetét a közéletnek, oda vetnek egyegy új eszmét, melly megérlelve s kiörlődve, magva lehessen jövőndő jótékony intézvényeknek, tért nyitnak néhanéha egyes írók tervezéseinek; de mint újságok s önmagok nevében tervekkel s pozitív javaslatokkal csak igen gyéren foglalkozkodnak. Oka ennek az, hogy a pozitív javaslatok, szerzőiktől, főkép törvényhozói szövevényesb kérdésekben, oly részletek s körülmények szorosb ismeretét kívánják meg, mellyekkel újságíró, bármi kedvező legyen is állása, magára csak ritkán bírhat; ilyenek még kormányzati s törvényhozói körökben is csak közremunkáló nagyobb erőnek lehetvén eredményei. Figyelmeztetés, gondolatébresztés, eszmék tisztába-hozása, fonák elvek czáfolata, ezek sokkal inkább feladatai a már csak lapjainak szűke miatt is némi felszínességre kárhóztatott időszaki sajtónak, mint azon szakadatlan tervezés, mellyben p. o. a Pesti Hirlap bővelkedik. És ha találkoznának is, kiknek vélekedésük szerint hazánk mostani körülményiben, más mivel nemzetek példájától e részben eltérni, s pozitívabb kört választani szükség volna, megvan még itt is az árnyékoldal; és nagy kérdés, hogy: évtizedes tapasztalás után miképp fog a közvélemény ezen hirlapi tervezések haszna felől itélni. Tegyük fel például, hogy gondolkozni nem mindig szerető megyéink a népszerűség szagában álló hirlapok terveit, úgy mint állanak, elfogadják, s azokat minden részleteikkel együtt kötelező utasítások gyanánt adják ki országos követeiknek; — ugyan sokat fogott-é akkor nyerni a józan megvitatás elve, s nem inkább az lesz-é igaz, hogy az eredmény a vitatást megelőzte, s az újsági tervezés a törvényhozási tanácskozásnak útját bevágta? Illy jeleneteken örülhetnek, kik öneszméikbe szerelmesek, s azoknak minden áron diadalt akarnak szerezni; de azok, kik a törvényhozási eredményekben a nemzet értelmi ereje összeségének gyümölcseit szeretnék látni, s a sajtót főképp úgy méltányolják, mint ezen czél elérhetésének eszközét, nem fogják tagadni, hogy hazánkban ezen kivételes állapotnál fogva is kötelesek az időszaki sajtónak lelkiismeretes kezelője a tervezés dolgában igen óvakodva eljárni.

Már ezen általános tekintetek is tiltják lapunkat a tervezésnek oly módon s oly mértékbeni üzésétől, mint a Pesti Hirlap által üzetik. De még szűkebbre szorított tervezési körünk a körülmények által, mellyek közt felléptünk. Midőn a „Világ” augusztus közepétáján megindult, a mezőt elborítva találta az indítványok s tervek legtarkább halmazától; kevés tárgy volt, mellyet a hirlapok még nem indítványoztak volna, és semmi sem egyezett volna kevésbbé kitűzött czélunkkal, mint jelesen a Hirlappal indítványok dolgában versenyezni, mert mindenek előtt tért kelle magunknak készíteni, mellyen működeshünk. E részben kettős előmunkálat vala szükséges: devalválni a nagy szavakat, miknek kódéval a Hirlap a kérdések lényegét eltakarta, a helyeit hogy felvilágosította volna; továbbá, helyre igazítani a divatos fogalmakat, mellyeknek zászlója alatt a Hirlap harcol, de mellyeket mi nagyrészen tévtanoknak tartunk.

Elejétől fogva abban különbözött állásunk a P. Hirlapétól, hogy ő ezen helyzetünkben elnemkerülhető előmunkálatot, mellynek mi talán még felén sem vagyunk túl, bátran mellőzhette, s minden további előzmény nélkül átmetett pozitív tervezeteire, mellyek alapjai az uton s uffelen divatozó eszmékben találtak. Annak, ki a vox populi vox Dei mottóra esküszik, azaz más szavak al azt mondja, hogy mivel emberek s törvényhozók hosszas és részletes vitára szorulnak, de a nép minden előismeret nélkül, mintegy ösztön-szerűleg egyszerre etalálja mindenben az igazat; annak, ki a locus communisokat statusmaximák gyanánt tiszteli s használja, nincs szüksége előkészültre; mert minden előment okoskodás és felvilágosítás nélkül indítványozhat, tervezhet, s mindíg nagy és kedvező hallgatóságra tarthat számot.

Az állások és politikai hitek különféleségében fekszenek tehát okai eddigi működésünk nemlegességének, s mi e rendszert nemesak károsnak nem tartjuk, sőt inkább meg vagyunk győződve, hogy azon újság, melly álló hat hónapig nem tenne egyebet, mint devalválni a nagy szavakat s helyre igazítani a balfogalmakat, hahogy feladásában boldogulna, több valóságos hasznót tenne a hazának, mint valamennyi Tetéleni-féle megváltás, Fogarasi-féle bank, s bícsakos és rovásos tisztválasztási tervek valaha tenni fognak.

Nehogy azonban elleneink a tespedés vádjával ismét előálljanak, im ezennel kinyilatkoztatjuk, hogy mindazon fő kérdést, mellyek a közvélemény által napirendre idéztettek — házi és hadi adó, közlekedési rendszer, urbéri megváltás, városok elrendezése, hitel, intézetek, ösiség, stb. — külön és részletes taglatat tárgyává fogjuk tenni lapjainkban, s azok iránt, ha nem épen részletes tervezeteket is, de minden esetre lényeges vázlatokat közleni olvasóinkkal, és pedig olly szellemben, mellyet minden elfogulatlan polgártársunk bárha másképp elveinknek ellene is, haladási szellemnek elismerni kénytelen lesz. De az előzmények kifejtésének, mennyiben azt szükségesnek tartjuk, s a sorozatnak, mellyben eszméinket elő akarjuk adni, minbelátásunktól kell függni és senkinek sincs joga ránk parancsolni az ideáknak épen azon rendét, melly az ő velejében létezik. A nemzetek életének stadiumai nem peregnék le olly szaporán, hogy az, a mi november Isején 1841 üdvös gondolat volt, február Ijén 1842 már elkopott eszme legyen. Az országgyűlés pedig ügyis csak másfél év múlva következik ránk, nincs tehát ok rossz akarattal vádolni azt, ki tervei alaposságát a rögtönzés hevének áldozatul hozni nem akarja.

Am tessék ezentúl is ránk fogni a tespedési irányt, s a feudális oppositio organjának elnevezni lapunkat; feleletünk annak jóvendőjében fekszik, s erre bátran utalunk mind azok irányában, kik semmi mester szavára nem esküsznek, hanem önszemekkel szeretnek látni s önbélatásuk szerint ítélni. Semmi sem lehet tőlünk távolabb, mint azt, mi a nemzet életében 15 év óta történt, megsemmíteni akarni. Nem hisszük ugyan, hogy ezen idő alatt semmit el nem hibáztunk, semmiben nem tévelyegtünk volna; de e botlásokat véleményünk szerint tanúság gyanánt kell csak használni jóvendőre nézve, nem ürügyeül a visszalépésnek. A kiindulási pont nem lehet egyéb, mint a mostani állapot, legyen az jó vagy rossz, úgy mint az a mult idők eseményiből törvényesen s tetteleg kifejtett; s mi nemesak elfogadjuk ezen kiindulási pontot, de elhatározott ellenségei vagyunk és leszünk mindíg minden hátrafelé irányzott ügyekezeteink. A kik netalán azért tisztelnek meg bennünket bizodalunkkal, mivel nem tudom mi okból azt reménylik, hogy mi az alkotmányt petrificálni, békés haladásunk kifejlésének kerekeit megakasztani akarjuk, azok felette esalatoznak, s azokat kérjük, vigyék által másokra kedvezéseiket. Mi igenis azon véleményen vagyunk, hogy a haladási elem az utolsó időkben feles, tisztátalan anyagot vett fel magába, hogy a másoké utáni vágy, s társasági formánkban nem nélkülözhető hierarchiáknak gyűlölete tetemes és káros befolyást kezd gyakorlani; hisszük, hogy nagy, de jelentés nélküli szavak s megemésztetlen tévtanok nagy szerepet vettek ki magoknak, s hogy ezek segedelmével, mind általában a közvéleményben, mind főleg megyei körökben olly egyének tölték magokat sok helyt a nemzetre vezérek gyanánt, kiket mi szabad alkotmányú országokban csak szükséges rosznak tekinthetünk; hisszük, hogy a megyéknek egy igen nagy részében a közügyek kormányása olly kezekben van, mellyek a megyében létező anyagi és szellemi erőket nemesak nem képviselik, de azokkal igen gyakran tökéletes ellentétben állnak: mind ezt — mondom — így tudjuk és így hisszük, s lapunknak feladása a dolgok ezen állapotját felvilágosítani s a természetes egyensúlyok helyreállítását elősegíteni. Azonban teljességgel nem azon czélból, hogy azokat segítsük iparkodásaikban, kik vesztegleni akarnának, s már mindent bevégeztek tekintenek; hanem egyes-egyedül a végett, hogy feljebb megírt működési rendszerünk által a haladási kérdések kellő kerékvágásukba visszangorjának, a vezéri szerep biztos és tiszta kezéknél maradjon, az áldozatok kérdése azok által döntessék el, kik áldozatot hoznak, s néhány hatalombitorlónak egyedárusága megszüntessék. Elhatározott ellenségei vagyunk minden túlzásnak, emberek, dolgok és elvek körül merőben kárhoztatjuk minden megsértését a

sajátjognak, minden lehetlenítését a hathatós és törvényos kormányzásnak, minden ochlocratiai törekvést, minden appellatiót a szenvedélyekre, melly utoljára is nem egyéb a nyers erőre hivatkozásnál. Minden juste-milieu-k közt legroszabbnak tartjuk a fenyegetés és lázítás közti juste-milieu-t. De ezen korlátokon belől a legszélesebb sz badságot követeljük s adjuk a megvitatásnak, s mind az, mi arra vezet, hogy ezen országban erős monarchia, szilárd aristocratia, gazdag polgárság s erőteljes földmivelő osztály, egy általános boldogító alkotmánynak szárnyai s kitisztult nemzetiség befolyása alatt, áldott frigyben állhassanak egymás mellett, számot tarthat meleg részvétünkre, s közremunkálásunknak csak úgy tulajdonítunk némi becsot, ha ezen eredmények valóításához, csekélységünkhöz képest, mi is járulhatunk. A mi szívünknek sincs más ideálja, mint e hazának lehető legnagyobb boldogsága; — e hazának mondom, mellyet imádvá szeretni nem csupán kötelesség, de nem is érdem: hanem minden nemesb kebelre olly erkölcsi kénytelenség, mellytől épen úgy nem válhat meg, mint önmagától.

X.Y.Z.
 □ **Közügy.** *Politikai osztályzatok. II. Oppositio.* — Ki kellett fejtenem a Conservatio eszméjét, hogy értessem azokban, miket elmondanom kell — Jelenleg olly osztályzattal van dolgom, melly előtt tisztelettel vonom le fővegemet. Midőn Bruder Wieland életének 76dik évében a szabad kömivesek társulatába lépett, Bruder Göthe ez alkalomra tartott beszédében magának a társulatnak becsére vont ez eseményből következtetést. Így szólt ő: „Ja, wenn dieser altgegründete Bund eines Zeugnisses bedürfte, so würde hier das vollkommene bereit sein, in dem ein talentreicher Mann, verständig, vorsichtig, umsichtig, erfahren, wohlthendend, und mässig, bei uns seines gleichen zu finden glaubte, sich bei uns in einer Gesellschaft fühlte, die er, der besten gewohnt, als Vollendung seiner menschlichen und geselligen Wünsche so gern anerkannte.“ (I. Encyclopedie der Feimaurerei von Lenning). — Örömet irtam ide Göthe szavait, nemesak azért, mert magára azon állításra, hogy egy bölcs, a szó valódi értelmében, a véleménynek, mellyhez ő is járul, tiszteletet képes szerezni, annak helyességeért egy eleven s igen természetes védvet (argumentum) képesítvén szerte tisztelt auctoritásában: hanem azért is, mert egyuttal rövid szavakban ideáját rajzolja a bölcsnek, milyten legyen ő, ki a leirt tiszteletet a tesültre, mellyhez tartozik, átveteni, s ez eleven, nem kiserejű, sőt igen népszerű védvet tisztelt auctoritásában felállítani képes legyen. — Ein talentreicher Mann, verständig, vorsichtig, umsichtig, erfahren, wohlthendend, und mässig. — Ha e tulajdonok valahol e világon tiszteltetést nyerhetnek, nyernek pedig mindenhol vén és ifju előtt, — kivéve ha szabadelmű az ifju, — művelt és nem művelt körben, egyeseknél és nemzeteknél: úgy valóban nyerhetnek azok minden józan előtt, leginkább nálunk Magyarországon, hol a bölcsök ugyancsak gyéren díszlenek. És még is voltak az Oppositio tagjai között ilyenek, — úgy hogy előző mondásom, s fővegemnek ájtatos emelése igazolva lehetnek. —

Ki nem ismeri Nagy Pált, Pázmányt, a két nagy testvért, Zala angyalait, a költői tüze által tulzó, de angyal-tiszta lelkű Kölcseyt, a forró Prónayt, és még többeket, kiket tisztelettel említek minden halás polgár, s kiket emlékkönyvébe irt a hon nemtője.

Visszatérek amaz elmúlt időkre, midőn még e két szomszéd tulajdonos, a kormány és nemesség, kölcsönösen olly hiedelemben voltak, hogy kiki magáért boldogabb úgy lenne, ha szomszédjának minden jogait elsajátítná. — Ez időben fekszik gyökere az oppositiónak, melly kezdetben nem volt egyéb, mint a reclamatiók szabad kiharsogása. — Ezen valóságához képest az Oppositio mezeje „törvény“ volt, törvény és alkotmány: a legszebb mező, melly tisztaelkű embernek juthat, ki polgári hivatásához kétszeres részesekét von az isteni szikrából, mi az emberben „ész“ nevet visel. E valóságához képest az Oppositio árnyéklatai nem más mérték szerint változtak, mint azon különféle rugók, mozgatók és tényezők szerint, mik az oppositionalisták bensejében kinek-kinek egyéniségéhez képest magát a szót emelték illyen vagy amollyan hangosságra.

Az idő nem olly régi, magok az Oppositiónak néhány jelesb főnökei élnek még s élvezik folyton a hálát, melly számukra a történetkönyvbe iratik: — és bárha harsány éljenek nem zengnek is dicsőítést nyugalmaikhoz: él még is nevök a nemzet szív-ereinek egyes inkáin, örökre ott élendő. — E párt tagjai, mennyire keblök bensejében törvény s alkotmányos boldogulás voltak az ellenszegülő rugóji, most egyesültek a törvényt s alkotmányos boldogulást szervező kormányval; — sőt azok ellen, kik magokat szabadelműknek vallván, netalán az alkotmányos rend felbomlását előzményezni s eszközlésbe venni kezdenék: és így magát az országéleti alapostörvényeket változtatni akarnak, kész ismét az Oppositiót saját éneiben megnyitni s vezetni, de a kormány ellen is viszont s mindannyiszor felszólalni, valahányszor a még beemvögézt reclamatiók kérdése szóba jönni fog. —

Az Oppositio fogalma tehát nálunk a létező törvényes jogok elsajátítása ellen szegülés s a reclamatiók eszméi által kimerítetik. E szerint Széchenyi, midőn azt hirdeti, hogy ha a kormány haladni nem akar, ő az Oppositiohoz tartozik, világosan angol nyelvet be-

szél. Hazá
 Oppositio;
 hanem az O
 ki az bár fel

Az Op
 hogy a Con
 kozni, valah
 ben a Conse
 vényhiány le
 midőn halac
 conservatio
 lán magát e

Az Op
 tömegét zás
 európai nép
 sát: hogy n
 ség, sem va
 vézettek k
 várkodás, s
 ket forni,
 érintetni ér
 hatni, az c
 kor emelked
 hevülni, mi
 zettlenségér
 megmentése
 az Oppositio
 nyozva, mid
 től jött, akk
 zott, s oda
 mik saját b

Oppositio ell
 sajátítás ell
 lényeges kü
 ba akarunk
 rint az Oppo
 zet, vagy os
 ség ellen l
 jogait akara
 ifjuság min
 kétszínűség
 megmagyar
 nak majd él
 hogy a szór
 volt oka, me
 bere a korm
 emelte szav
 nyos intéze
 zacél eszm
 ladásról tisz

§ Tá
 főzve, hogy
 nak alkalma
 minden kite
 P. G. tbnak
 nyilatkozás
 nyilván, tör
 kat akár gr
 akár toryk s
 kétséget ne
 elvek, akár
 Mielőtt az
 röviden csak
 lasztás tar
 zonyos ellen
 kek tekinte
 főjegyző els
 lasztatván,
 zéki párttá
 tan, majd m
 dig ezek tö
 viszhangra
 ge szünni s
 inkább min
 egy előzm
 sőt lényege
 felis szólít
 ohajtotta v
 nézetiben e
 tatiáknál
 servativ elv
 többnyire
 nevezzük

szél. Hazánkban a nemhaladásnak ellentéte a haladás, és nem az Oppositio; és hazánkban az Oppositiónak nem ellentéte a kormány: hanem az Oppositiónak ellentéte a törvényes jogok sértése, induljon ki az bár felülről vagy alulról, a kormánytól vagy szabadalmúségtól.

Az Oppositio a Conservatioval lényegesen abban megegyezik, hogy a Conservatio bizonyosan mindig az Oppositiohoz fog csatlakozni, valahányszor törvénydülés kérdése forgand szóban; — ellenben a Conservatio az Oppositiotól abban különbözik, hogy midőntörvényhiány lesz pótlendő, midőnt principalis vagy realis concessiókról, midőnt haladásról leszen szó: akkor az oppositiotul különválva a conservatio közelebb fog állni a semmihez; mialatt az oppositio talán magát csupán a szabadalmú minden ellen szegzendi.

Az Oppositio illy tiszta fogalomban a magyarországi nemesség tömegét zászlója alatt egyesíti. — Mélyen a nemzet lelkének s az európai népek jellemének ismeréséből meríti Széchenyi azon állítását: hogy nekünk magyaroknak elemünk nem kereskedési elsőbbség; sem vallásosságból eredő emelkedési szenv, vagy a szép művészetek köre, vagy a magas és fellengző tudományokban buvárkodás, s effélék nem elemünk, melynek említésénél vérünket forrni, sziveinket dobogni, idegeinket mintegy villany által érintetni éreznők; mer illyes valamit szavakkal le sem is írhatni, az csak akkor megyen bennünk végbe, és csak akkor emelkedünk földi erőnkön túl s érezzük keblünket isteni túztól hevülni, midőnt alkotmányos szabadságunkról, nemzetiségünk fertőzettségéről van szó, midőnt ezeket fenyegeti veszély, midőnt ezek megmeutése körül eped keblünk. (L. a Keletnépe 8. lap.) Azonban az Oppositio saját természeténél fogva jogsajátítás ellen lévő irányozva, midőnt a jogsajátítás nem a nemességtől, hanem a kormánytól jött, akkor maga a szabadalmúség is az Oppositiohoz csatlakozott, s oda elvitte magával mind azon rugót, mozgatót és tényezőt, mik saját bensejében a kitörő szózatot emelték. Hát nem mindegy: Oppositio és szabadalmúség? Valóban nem. Az Oppositio minden jogsajátítás ellen kikel, s a szabadalmúség jogokat akar sajátítani. És e lényeges különbséget nem kell szemünk elől vesztetni: ha tisztába akarunk jönni minmagunkkal és politikai állapotunkkal. E szerint az Oppositio a kormány ellen lesz ha elsajátítani akarandá a nemzet, vagy osztályzatok jogait: ellenben az oppositio a szabadalmúség ellen lesz, ha a szabadalmúség az ország vagy osztályzatok jogait akarandá csorbítani. E nézetek iránt különösen az éljenező ifjúság mindekkorig nincs tisztában. És innen van, miért hogy ő kétszínűséget látott az országgyűlési néhány férfiu jellemében; és megmagyarázni nem tudta, miért hogy ő ugyanazon egy szónoknak majd éljenezni, majd morogni volt kénytelen: hanem azt hitte, hogy a szónok forgatja minden szél után köpenyegét. Pedig ime az volt oka, mert a szónok a reclamatio kérdésénél mint Oppositio embere a kormány ellen harsogott; ellenben a szabadalmúség ellen is emelte szavát, mikor a jogsajátítás onnan fenyegette az alkotmányos intézeteket. — Jövő alkalommal a hazafiság, hazajólét és hazacél eszméit taglalandom, mint legszükségesebbeket arra, hogy a haladásról tiszta fogalmaink lehessenek. —

† **Túróc** megyéből november 6kán 1841. „Ki van már főzve, hogy nem maradhat úgy meg, a mint most van, s az ifjúságnak alkalmaztatnia kell —; én részemről az ifjúságnak barátja, azt minden kitalható módon pártolandom! körülbelül így hangzott b. P. G. tbnak az october 5kei közgyűlési tóbbi viták közt egyik nyilatkozása. — Hogy ott, hol illy s hasonló nyilatkozások, főleg nyilván, történnék, pártoknak kell létezniök, — már nevezük azokat akár gibellinek s guelfeknek, akár servilisek s liberalisoknak, akár toryk s wigheknek, akár végre bal- s jobb-oldalúknak, az kétséget nem szenved; s e szerint világos, hogy megyénk is, akár elvek, akár más érdekek tekintetéből felekezetre van osztva. — Mielőtt azonban ezek jelen állásáról valamit szólnék, szükségesebb, bárha röviden csak, a múltakkal megismerkedni. 1832ik évig, midőnt tisztválasztás tartatott, az akkori főjegyző némelyek által pártolatva, bizonyos ellenzéki felekezettel képezett, melly, kivált személyes érdekek tekintetéből, a tisztválasztási határidőig annyira nőtt, hogy a főjegyző első-alispánul, s több párthive más tisztviselőkül megválasztatván, győztes lön Természetes, hogy most a bukott fél ellenzéki párttá változott, s a hol csak valami rést észrevett, majd nyiltan, majd mellékesen nyiltat főleg az elnök ellen irányzta; mivel pedig ezek többnyire személyességekre fajultak, a többségnél soha vizshangra nem akadtak. Időhaladtával azonban a pártok feszültsége szünni s érdekeikben egymáshoz közeledni kezdenek, mire leginkább mind a két pártból országgyűlési követek választatása mintegy előzményül szolgált, s miután az ellenfélnek egy jeles tagja, sőt lényeges támasza a másod-alispáni hivatal (eziránt többek által felis szólíttatva lévén), vagyis inkább arra kijelöltetését megnyerni ohajtott volna, czélja biztosabb elérésének tekintetéből, gyakran nézetiben engedékenyebb is lön, s eanf fogva a nyilvános tárgyalatásoknál — kivéven egyesek véleményét — haladási vagy conservatív elvű felekezetről szó sem volt, hanem a mi határozottat, az többnyire — ha a hallgatást helybenhagyásnak s megegyezésnek nevezzük — egyhangú véleményből származott. Végre eljött a ré-

genyárt pillanat, s a tisztválasztás 1838dik évi october egyik napjára ki lön hirdetve; de mivel ez előtt nyilván, mit előzményül mondani lehetne, semmi olyas nem történt, a következményekről annál kevésbbé álmodhatott valaki, s csak akkor kezdenek az emberek álmukból ébredni, midőnt majd minden helységben J. J. neve elhangzott. A várakozás mindig magasbra nőtt, mert conferentia még nem tartatván, előre nem lehet állítani, vajjon annak másod-alispánúságra kijelöltetése elhatározatik-e vagy sem; de miután az más hivatalokrai kijelöléssel, bár némelyek által a conferentián szorgalmaztatott, s a főispán részről szilárdul elmellőztetett volna, a feszültség mindig erősebb lábra kapott. Tisztválasztás alkalmakor az első-alispán hivatalában megerősítettén, a J. J. — t pártoló Rendek nevében megújított azon kérés, hogy ez a jelöltek közé soroztasék; melly kérésnek azonban fogantja nem volt, s végre a tisztválasztási gyűlés az eddigi tisztvek megerősítésével elosztott, vagyis inkább elhalasztatott. Látván ezek szerint J. J., hogy engedékenysége által mitsem ért el, s hogy párthivei számosak, önálló felekezettel kezdte alakítani, s ezen felekezettel, melly mindig erősült, akkor is, midőnt J. J. országgyűlési követ létére távol volt, bizonyos haladási-szellemű ellenzéki párt bélyegét viselte. Két párt van tehát meggyékben: egyik, melly a régihez ragaszkodik s conservatív szellemenben restaurálni is akar; másik pedig a haladási, de nem túlzó, mint sokan gondolják, s ez a tisztviselői karban is nagyobb változást ohajt eszközölni. A tervek még nem igen fejlődtek, s azokról, mint-hogy többnyire csak mendemondákon alapulnak, valami bizonyost nem mondhatni; csak annyit jegyzünk meg, hogy sokan, kik az első pártához elvekre nézve tartoznak, tisztválasztásokban koránsem egyértelműek; s így van a haladási pártban is, hol sokan az elveket igenis pártolják, de a tisztválasztási reformra nézve valami juste-millieut, kívánnak. Hogy az utóbbi párt, vagyis inkább annak rokonszenvű egyedei, már is haladási szellemenben sok végzést hozott létre, az bizonyos, de mindamellert, hogy néha győznek, néha meg is buknek. Lesz még később alkalom ezekről majd bővebb tudósítást közleni. — Közgyűléseink november 15kére és december 6kára, melly utóbbi Sedriával is van összekötötte, határozták.

† **Kihári közgyűlés.** Várad-Olaszi, novemb. 5én 1841. — E napi közgyűlésre hasonlóké nagy számmal gyűltek hallgatók. A nmgu m. k. helyt.-tanácsnak két rendbeli intézvénye olvastatott föl; mellyek tartalma röviden imez: a felterjesztett adatok egybevetése után is ugy találván ő Felsége, hogy e megyében az orvosválasztás gyakorlatilag isa főispáni jogokhoz tartoznék, Zsugovics István urnak főispáni-helyettes ur általi kineveztetését megerősítette; és a megye Rendei, tanácskozásai folyamatjában köteles illedelemre intetnek. — B. K. Meglepetett ezen intézvény által, és midőnt oklevelekkel támogatott igazokra, illy megrovásokkal teljes határozat érkezik, kénytelen azt hinni, hogy ezen ő felsége nevében érkezett intézvény, nem a legjobb módon jutott ide; ennélfogva részéről, ha százszor jönnének illy intézvények, százszor visszaküldené azokat. K. A. A honnan ezen resolutio érkezett, ott nincs a szabad választásnak eszméje; és mint látja, ott a hamis feladások és repraesentatiók vannak keletben, mivel hamisan adatott fel, hogy itt e gyűlésen törvényellenes kitörések voltak, és ha a helyettes ur jelentése volt is a felterjesztés, arról is megmondja, hogy nem volt hű; ha pedig nem volt képes a helyettes ur olly hűtlen felterjesztést tenni, mellyre ezen megrovás érkeztetett, mondja meg itt, ha ő iktatta-e följelentésébe az érdeklött vádat? A m. helyettes válaszol: hogy tetteiről itt számot adni nem tartozik, maga érzete szerint tette a felterjesztést, s ő Felsége határozata végez. K. A. ur pedig legalább a helyettesi hivatal iránt viseltessék tisztelettel. — B. O. azt nem várta, hogy a megye illy torkon ütve vettessék el jogaitól. Ezen intézvényébe a n. m. k. h tanácsnak, ismét feltalálja két kedvencz szavait: a merényt és roszalást; és midőnt e szók becsoeket már elvesztették, azokat ezuton, nem is várva illy kifejezést, el sem fogadhatja. A megye nem is bíraskodást várt e tárgyban, csupán tettei igazolása végett küldvén fel oklevelekkel támogatott felírását. Kivánná, hogy a h. tanács, mellynek állását a törvény megszabta, ne munkálna mint alárendelt Dicasterium, hanem rendeltetésének felelné meg. — Hogy az oklevelek egybe nem vettettek, az intézvényben létező szabályszerint szóval is jogosítása az orvos-kinevezésnek önkényes elmagyarázásra mutat; mert a mi szabályokszerinti, az mindenütt egyenlően fenálló; azonban Ugoesa megyében az orvosnak a főispán befolyása nélküli választatása megengedettett. Lehet, hogy létezik a főispánokra nézve titkos szabályszerűség, s ha létezik, az nem kötelez bennünket. Adatinkból világos, hogy Forgách orvosát ajánlotta, mint szinte gr. Teleki is Sándorfyt nem nevezte ki, hanem ajánlotta; gr. Zichyvel pedig megosztva volt a kijelentés. Ha 1792ben mondat-haték, hogy a helytartótanács némi bűnben létezett, azt most is mondhatni, midőnt ezen ösvényen illy határozatot nem várt, keble nem nyugodt, és bármelly Sorbonne ítélete is igazságosb lett volna. Az orvos-választástól eláll, a parancsot hódolva fogadja, a teljesítést kívánja felüggesztetni, míg ő Felségétől, az acták újabb felterjesztése mellett, azoknak még egyszeri megfontolása után, vi-

gasztalóbb válasz nem érkezendik. — Az ifjuságnak, közügyekbeni részvétét és felszólalását helyesli. — R. J.: A fölterjesztés ő Felségéhez bíralás végett tétetett, s onnan a törvény értelmében érkezett intézvény a dologban; mert az egészségi állapotban intézkedés, az 1715ki 23ik t. cz. értelmében, egyedül ő Felségének gondoskodása alá tartozik; ő felségének van joga az orvosokra nézve rendelkezni, annyival is inkább megbizathatnak tehát e végett a főispánok, mivel az orvosok nem a megyei törvényes tisztviselők sorába tartoznak, hanem a szegődöttékébe. — D. J.: Ismét folyamodni kell, mivel kételkedik, hogy ezen intézvény egyenesen ő Felségétől jött, mert elmellőztettek az okok, melyeken alapul a jog; és úgy látszik, hogy midőn több megyének megengedett az orvosválasztás, a H. tanács ezen megyét különösen üldözöbe vette, a rendőrségi tisztviselőkre nézve sem akarván kérését teljesíteni. — L. G.: Itt delatio következtében véli az intézvényt, a delator neveztesse meg. Mi nem bíraskodás végett terjesztők fel a dolgot, mert jogkérdésünk világos. A H. tanács csak a törvény értelmében kormányzó Dicasterium, salva legali Comitatum Consistentia. A behozott szokások épen nem a főispánok részéről törvényesek, hanem a nemzetéről; ezekről szól csak Verbóczy; törvényes jogainkat védeni kell, és mindent használni, a kormány sértései akadályoztatására. A parancsnak nem lévén helyes alapja ujjolag irassék fel. — B. Ö.: Egészség dolgában a fő felügyelés igaz, ő Felségénél van; de az orvosokról rendelkezés, a megye népe által fizettetvén, a megyét illeti. J. P.: Más megyékben a kormány az orvosokra nézve másképp intézkedvén, azokban más körülmények, más szokások létezhetnek; az egészség dolgában ő Felsége intézkedési jogát törvényszerűnek találván, bővebb taglalásba bocsátkozni nem kíván. Felterjesztést tenni a RRnek van joguk, de az orvos fizetését ki lehetne adni. — Egyébiránt a szokásokhoz, hogy azok nevezetes jogokra nézve törvényekké alakulhassanak, Consensus Principis kívántatik. — J. M.: Véges elméje nem bírja felfogni, hogy illy parancs jött, két kétes adathól kijelentve; kénytelen tehát észrevételét felfűdözni, hogy a felküldött harmadik oklevélén, — a H. tanácsnál megfordulván az, — ezen szavak találtak irva: falsum hocce documentum in Archivo non reperitur. — B. Ö.: Levéltárunkból jött adatra olly írás tétetvén, melly a levéltár hitelességét kétségbe veszi, méltán mondhatta a baloldal, hogy talán meg sem vizsgálta a felsőbb Dicasterium az adatokat. A H. tanácshoz felírásban az adatok méltánylása s a dolog vizsgálata után a hibás egyén megbüntetése kéressék. — Többen a referens és azon egyén büntetését kérték, ki az oklevélre a „falsum“ szót jegyezte. Végre több kellemetlen kifejezésekkel illetvén a H. tanács, kimondatott a végzés: Az intézvény általjában félre nem tétetik, hanem ő Felségéhez egyenesen küldessék felterjesztés, abban az adatok tökéletesb áttekintése kéressék. A fizetés, míg újabb határozat nem érkezik, az orvosnak ki nem adatik. A Helytartótanács kéressék meg, hogy az oklevélre jegyzett kifejezés iránt, az illető egyéneket kérdőre vévén, a hibásokat büntetvén, elégtételt adni méltóztassék. —

Gyöngyös, november 12kén. A hevesmegyei tisztújítások előzményeit már is élvezzük. Azt önnek előre jövendő lehetem: heted-hét országra fog az bizonyosan szólni. Nemesi szabadságunkat gyakorolni már tegnap elkezdettük, s miképp? — a szó legvalószínűbb, legnemesebb értelmében: bunkókkal ugyan is a két pártra oszlott nemesség most is viseli toll-színeit. — A fehér kakas tegnap adta nálunk lakomáját; s már előre meg volt nekik üzenve, mi csakugyan megtörtént, t. i. megrohantattak, vacsorájokat s lakomájokat a fekete kakas emészté fel, s fejeiket s hátaikat jól összebunkózták. Ezenkívül szenved a csatátér is, a magas befolyásu vendéglő, a törvényhatározó palaczkok száza! — oda, mind oda! — elűztattak! — Az étesszököknek, úgy halljuk, még csak romjait sem találhatni. Mind e mellett is másnap részegen ordítóznak a megbunkóztottak: hogy a fehér toll tiszta igazságnak, a fekete pedig gyásznak jele. — November 13kán épen déli órában egy feketetollas főnök kocsija, mellyen maga is rajta ült, egy 5 éves lyánkát agyon tipratott!! — Mi rend után ohajtóznak; elhozza ezt is az Isten. —

Triest, november 2kán. A „Világ“ egyik (78dik) számában olvasván a fiumei örömlom építésének haladását, ohajtottam volna e derék intézetet létesítő részvénytársaság tagjává lehetni: de meg-gondolva, milly nehéz az itteni aristocratákkal boldogulni, Fiumébe fordultam, épen a Világ ottani derék levelezőjéhez, hogy általa juthassak egy pár részvény birtokába. Még választ várom. Az említett pénzariszocratiai szellem nálunk hatalmas léptekkel halad, maholnap utólérendő a külföldön elhatalmazó hasonszellemet, és mondhatom, igen, tapasztalásom után állíthatom, hogy sokkal könnyebb boldogulni bármellyik magyar dynastával, mint ezen dolyfősékekkel *), kiknek uraságát egy szélvihar, egy pár nagykereskedő bukása

*) Gondolják olvasóink, hogy a szabadelmű szellem-aristocraták jobbak? — Csalatkoznak. Igen, a bölcsesség alakja mindenhol szerény, fent és alant: szerény, állásban, hangban és tettben; így látom nagyainknál is, azoknál, kik valóban nagyok. Szerk.

Bécsben, Londonban, Marseilleben stb. tőukre teheti. A bókot s alázatos szolgaságot, ha ügyeinkben hozzájuk folyamodunk, sokkal inkább követelik, mint az aristocratának bármily más neme, s így előre tudhatam, hogy általok magannak részvényt az említett derék intézethez alig, vagy épen nem szerezhettek. — Kereskedésünk élénkül, anyári zavarok nyomai lassanként tünedeznek, s az egyensúly pénzügyeinkben ismét helyre áll. A Dalmatiából tegnap érkezett „Barone Stürmer“ nevű gőzös értesíté bennünket arról, hogy Amália királynőt, Otto görög király hitvesét vivő gőzhajó „Otto“, a hatalmas sciocrotól okozott tengerzajlás miatt, melly a felséges utazó tengeri nyavalyáját öregbíté, Curzolánál horgonyt vetett, s a felséges utazót e szigetre kitétte, hogy gyöngékedése enyhüljön; útját, mihelyt a betegeskedő felséges asszony javulni s a tenger csilapodni fog, tovább folytatandó. Sz.

Kolozsvárt, november 8kán. Az országgyűlési készülétek nálunk nagy tüzzel folynak, s már kezdenek a királyi hivatalosok és követek gyülekezni. Az ülések a városi táncsteremben fognak tartatni, hol a hallgatók számára külön karzatok készítték, a tanácskozások csendességét biztosítandásul. A képviselők választása, a magyar és székely törvényhatóságokban igen csekély kivétellel, mind az ellenzési párt érdekében történt, s több olly megye is, mellyek 1837ben képviselőik választásával a kormány részére nyilatkoztak, most az oppositio szellemében jelennek meg az országgyűlésen. Még a városok közül is többekre hatása volt az ellenzési pártnak, ennek nemcsak egy két embere ül az onnan jövő követek sorában; sőt fővárosunk is követé e példát, még pedig jelentőleg, bár azt fontos tekintetek kötelezték volna e lépésében vigyázásra. Milly physiognomiája leend ennél fogva országgyűlésünknek, könnyű előre látni; az oppositio, mellynek — sok tulzó mellett — tagadhatlanul sok jeles, kitűnő s hazafi érzelmökért tiszteletre méltó tagja van, erős phalanxba egyesülten jelenik meg. A kormány része számra nézve bizonyosan nagyobb, de megoszolva erőben és érdekekben s azért gyengébb, mint lehetne; s most fő és vezető nélkül, kivált egy jeles talentomu, lelkes és közkedvességben álló egyéneknek, mint sajnosan halljuk, elmaradásért; az erő azonban és így a dolgok eldöntése, a számra nézve kisebb — de valljuk meg egyenesen, hisz az öncsalódságban úgy sincs semmi haszon — intelligentiával, s a mi több *) — egyetértéssel hatalmas ellenzési párt kezében van. Másfelől csakugyan az is igaz, hogy a szerencsétlen 1834től fogva, közvéleményben s a hazát illető dolgokról nézetekben nálunk némi változás történt, s ha találkoznak valaki az országgyűlési tagok közül, ki a mérséklettség ügye mellett fellépni és működni, a különböző elemeket vagy fractiókat egy törekvésbe egyesíteni, tekintettel és buzgósággal bírva, azt hisszük, ennek egy centrumot alakítani nem lenne bajos. Sokan ellenzési hazánkfiai közül is az 1834beli szédelgésből kigyógyultak, s azon meggyőződésre tértek, hogy elvek vitatásával, czifra és ékes beszédekkel Erdélyünk javát nem eszközöljük; de eljött már ideje a cselekvésnek is, kivált mióta a szomszéd testvérhon olly dicséretes, és minket megszégyenítő példával halad elő a czélszerű javítások pályáján. — Legelső kérdés országgyűlésünkön a kir. kormányzó választása lesz; ez meg fogja mutatni, hogy az egymással szembeálló pártok mit tehetnek, ebben fognak csak egymással legelsőbb mérkőzni: s ha az oppositio erejét és hatalmát, — min szárnyaló hírek szerint egész tüzzel munkálkodik is — itt központosítnia sikerül, úgy nem keveset nyert. Reméljük azonban, s ezt az ellenzési párt előtt is nagytekintetű országos elnökünk tapasztalt bölcsességétől várjuk is, hogy következő országgyűlésen a hon szent ügye mindén magános érdek fölé emelkedvén, a legjobb fejdelem atyai szándékának s az ország közohajtásának meg lesz felelve; mit a magyarok Istene adjon is megérnünk!

Erdélyben országgyűlési követekül választattak: Szerdahelyszék részéről Löw János adószedő, és Scherer György jegyző; Szászsebes-szék és város részéről Marienburg József királybíró és Meister József pénztárnok; Medgyesszék és város részéről Schuster József székíró és biederfeldi Binder Fridrik rendőrigazgató; Ujgyházszék részéről Herbert Sámuel székíró és Brantsch Mihály fiscalis; Kőhalomszék részéről Ehrenfeld Fridrik székíró és Falk Károly aljegyző. Hunyadmegye részéről Kakucs Elek (nem pedig Benedicti Sámuel, mint a hazai lapokban közölve volt) és Szabó József.

Külföld.

Nagybritannia. Mac Leod Sándornak, az éjszakamerikai és angol hírlapok egyik nevezetes hírhősének pere lefolyt, s ő az utcai quackerek által csakugyan fölmentetett az ellene koholt vád alól. Az angol sajtó hangulata Mac Leod fölmentetésének e hírére egészen meg-

*) Törvényhozásban az intelligencia törvényhozási jellemmel párosítva a legkívánatos elem. És épen ez, legbiztosb kezeség a zavarok ellen; legbiztosb kezeség, hogy törvényeket nem hozandnak azért, hogy azokat vagy új törvény ismét eltörölje, vagy használatlan hagyja a rá nem szorult idő. — Ha az erdélyi diactán többsége van az intelligenciának, úgy a kormány törvény-szerető szelleme mellett e diactától Erdélyre nézve sokat várhatunk. — Minden attól függ, vajjon eltalálják-e a czélszerű hangot? Mi a legjobbat reméljük addig is, míg a jövendő elérkezik a termelt gyümölcsre.

Szerk.

változott: előbb és dicsérete a lapok hírdetnek nyilatkozása. méltólag végez törvénykezésénül járhatnak menetelének m szas és veszté tani. Angliában amerikai polgárlárd osztályt, statusvallás ne mint Angliában erős részét képvisatjától, s szer kínövesib ügyösen gyüm jő polgárai esá ságnak, melly éven át folytat túlnyomósúlyt háborúba dönt leendett volna közötti fejtel li tartományok bul? — Egy ny mercial A d llyel közölök n a gonoszság n országainkban égnek hala, a folyást a bírák jüzik. — Eb merikai polgá jókra nézve k lajdonitja: jó heltennek tart ság-kiszolgál sanak el. Az kiemelé, s ne

Az admir kép lehetne le London, most már szá tart a csempés teznie, hogy teni; a kormá által (clerks) fontnyi évdjít meg azt is tek nisztere csak akkor, igen n ki látni eng e nyos kikepezé dás: „kinek i rákfelelye ne neve: munká veslegények fellázadtak a akarják, hog mindnyájokn akár ügyes ak kapjon; s ho letet oda hag nak nincs jog val is: ök m két három eg nak; sem tal tetnek; mélt sereg is, ho van néhány csoda, melly tó, hogy e kormányügy feszlüt állap epjét a fran annak, hogy is lesznek.

O'Conn ez arra látsz mkép azt a tréfálkodik: mint „a bék peal-agitator Az ang formált esd quier áll. ez izraelitától, veit

Span vetett rends ben rendkiv dette az orsz az intékede kormányzas

ti. A bókot s
modunk, sokkal
s neme, s így
az említett de-
Kereskedésünk
k, s az egyen-
l tegnap érke-
ket arról, hogy
zhajó „Otto”,
mely a felséges
nyt vetett, s a
és enyhüljön;
ni s a tenger
Sz.
ési készülétek
yi hivatalosok
emben fognak
szítvák, a ta-
elők választá-
ekály kivétel-
olly megve is,
y részére nyi-
eg az ország-
lt az ellenzék-
an jövő köve-
edig jelentő-
ésében vigyá-
gygyülésünk-
ok tulzó mel-
ért tiszteletre
g. A kormány
va erőben és
vezető nélkül,
n álló egyén-
ban és így a
meg egye-
n — intelli-
zési párt ke-
szerencsétlen
róli nézetek
valaki az or-
ellet fellépni
y törekvésbe
k, ennek egy
számfajta kö-
meggyőző-
beszédekkel
a cselekvés-
es, és minket
pályáján. —
ó választása
álló pártok
mérközni: s
ó hírek sze-
sikerül, úgy
ési párt előtt
gától várjuk
nden magán-
i szándéká-
a magyarok
— r. i. e. —
szattak:
rer György
őzf király-
ros részről
ridrik rend-
székbró és
eld Fridrik
Kakucsi
ban közölve

változott: előbb általános ócsárlás, harc és háború, most béke és csend, és dícsérete a jobb észűeknek, mit Amerika átellenében az angol hírlapok hírdetnek. Érdekes többek közt a Standard-nak ez érdembeli nyilatkozása. „M'Leod pere — mond a hírlap — e férfi jelleméhez méltólag végeztetett be, egyszersmind úgy, hogy az az egyes. státusok törvénykezésének, ha i. i. az igazság szolgáló hivatásukban akadálytalanul járhatnak el, szinte becsületére válik. Remélhetőleg e jogkérdés kiemelésének mind két országra nézve azon hatása lesz, mely egy hosszú és veszélyes czívodás aránt sem fölötté drágán fogott megvásároltatni. Angliában ezentúl szorgosabban meg fogjuk különböztetni tudni az amerikai polgárság különféle osztályait: az értelmes és erkölcsileg szilárd osztályt, mely jöllehet a vegyületlen demócratai intézetek, s egy statusvallás nemléte által szerencsétlenségére aránylag kisebb ugyan mint Angliában, mind a mellett még is az amerikai néphatóságok egyik erős részét képezi; s azon osztályt, mely a politikai vadak istentelen csapatjától, s a vallás iránti érdektelenség és demócratai kormányrendszer kinövéséből alakul. Hihetőleg az atlanticumon túl is fogják ezen üdvösen gyümölcsöződendő megkülönböztetést tenni tudni. A közírtaság jó polgárai csak pírulva pillanthatnak vissza alaptalanságára azon hazugságnak, mellyel az éjszakai tartományokban az igazság két vagy három éven át folytatott, — azon hazugságnak, melly ha a törvényszékeknek túlnyomósúlyt nyereendhetett, az egész éjszakamerikai száraz földet oly háborúba dönthetendte, mellynek egyetlen bizonyos következménye leendett volna: az uniónak szétbomlása, s kezdete az egyes tartományok közötti fejtelenségnek, mellynek szomorú előképét a spanyolamerikai déli tartományokban csak körrajzban látjuk. S mindez minő méltatlan okból? — Egy nyomorú népesorda gazsága által, mellyről az újyorki Commercial Advertiser méltó boszorkodásában mondja: „A mód, mellyel közölök némelyek mint tanúk esküvének, szörnyű képen mutata, a gonoszság milly fokáig képes az emberi lélek súlyedni.“ A mi egyesült országainkban is vannak illy gazemberek, mint azt több per tanúsítá, de égnek hála, a mi intézeteink mellett soha sem gyakorolhatnak oly befolyást a bírakra, mint azon semmirekellők, kik MacLeod véreit szomjazák.“ — Ebből látjuk, hogy azon haragos nyelv, melly eddigelé az amerikai polgárok ellen általában oly kíméletlenül mennyőrdöge, most a jókra nézve kímélettel szól, s a béke fentartását szinte a jobbaknak tulajdonítja: jöllehet az amerikai országglási rendszer mellett majdmajd lehetlennek tartja, hogy ezen erkölcsileg szilárd jellemű emberek az igazság-kiszolgáltatásban függetlenül a gonoszok nagyobb számatól járhasanak el. Az amerikai törvénykezés e nagy hiányát már Tocqueville is kiemelte, s nekünk tán lesz még alkalmunk arra bővebben visszatérni.

Az admirális Portsmouthból tudósítást kívánt azon kérdésre, mikép lehetne leghamarább 10 sorhajót szolgálatra készen kiállítani.

London, oct. 28. A kincstári hamisított jegyeket (Exchequer bills) most már százezer fontra, azaz millió pfo fontra teszik. Már évek óta tart a csempészkedés, s a kincstárban szörnyű rendtelenségnek kell léteznie, hogy a csiny olly későn fedezteték fel. De ezt könnyű megfejtetni: a kormányügyek egészen kalmárilag vitetnek rosulíztatott iratok által (clerks), kik közül legtöbben, semmi tekintettel a felelőségre, 80 fontnyi évdíjt húznak, mi csakugyan igen silány fizetés Angliában. Ha még azt is tekintetbe vesszük, hogy az ezen kormányzati-osztály minisztere csak beszédek mond, s ügyisméreteiben teljesen irnoktól függ: akkor, igen megfogható, miért látja rendszerint csak azt, mit irnokai neki látni engednek. kik magok sem látnak legjobban, mivel tudományos kiképzetés nélküli gyakorlatiak; s itt még mindig áll a közmondás: „kinek isten hivatalt ad, ad annak ész is hozzá.“ A kormányzás e rákfekélye nem válik Angliának különös becsületére, s e nyavalyának neve: munkásság és talentum iránti igazságtalanság. Mit most a kőmiveslegények kívannak, az régóta kormánymaxima. A kőmiveslegények fellázdak a parlamentháznál, s abban hagyják munkájukat, mert nem akarják, hogy egyik vagy másik többet dolgozzék s többet keresen mindnyájoknál. Akarják, hogy mindegyik, akár tunya, akár iparkodó, akár ügyes akár ügyetlen, egyenlő óraszámig dolgozzék, s egyenlő bért kapjon; s hogy ez elvet erőszakosan kivihassák, minden nyilvános épületet oda hagyják, a Nelson- emléket, parlamentházat sat. A kormánynak nincs joga illy kívánságot méltatlannak nevezni; így teszen irnokival is: ők majd mindnyájan rosulíztatott napszamosok: mindnyájan, két három egyént kivéve, egyegy kormányszakban egy kaptára vonatnak: sem talentum sem szorgalom nem mozdít elő, e nevek alig ismértenek; méltánylásról szó nincs. Ugyanezen méltatlanságot érzi a hadsereg is, hol az előléptetések pénzről függenek; csak a tengerészetnél van néhány példa, hogy érdem segített némelyeket feljebb. Valóban esoda, melly csak Angolország egészséges természetéből magyarázható, hogy e szellemi zsarnokság, e jakobinusi egyenlősítés dacára a kormányügyek még is ürhetőleg vitetnek. — A külpolitika még mindig feszült állapotban van; a spanyol események felzavarák John-Bull régi epéjét a francziák ellen, s folytonosan feni fogát mintegy előérzetében annak, hogy mind Amerikában mind Európában még komolyabb viták is lesznek.

O'Connell dublini lordmayorára azaz polgármesterré választott, s ez arra látszik mutatni, hogy még nem enyészett el politikai hatalma, mikép azt a tory lapok hírdetik. Azonban még a liberalis „Sun“ is imigy tréfálkodik: Dániel vigyázzon magára, netalán O'Connell polgármester mint „a békének esküdt örje“ elfogatási parancsot kapjon O'Connell repeal-agitator ellen a nyilvános béke meghaborítása miatt.

Az angol zsidók közt némi vallási szakadás történt. Egyik párt „reformált zsidóknak“ nevezi magát, mellynek élén Goldsmith Izsák banquier áll, csak Mózes öt könyvét tartja, s végképen elszakadt a többi izraelitától, kik a talmudot szint olly nagyra becsülik, mint Mózes könyveit.

Spanyolország. Madrid, october 28. Minden a kormánytól követett rendszabályok arra mutatnak, hogy tervben a fuerosok ügyében rendkívüli módokkal végre járni. Mihelyt a kormányzó lecsendesítendette az országot, visszatérnd a fővárosba, s akkor fog rendszerített az intézkedés, melly szerint nagyobb egység uralkodjék a tartományok kormányzásában.

Páris. Nov. 4kén komoly hírek érkeztek ma Spanyolországból, jelesen Barcelonából, hogy Van Halen tábornok, ambar a biztossági junta nem engedé meg seregéveli visszatérését, ő e tilalom hírvívót kezesküli megtartván még is a város felé nyomult, mire a junta sok krisztinapárti tekintélyes személyt elfogatott, s a Marseille és spanyol parvárosok közt járó gőzösökre 30,000 piasterből álló adót vetett ki. — Azonnal a futár megérkezte után összeült a miniszteri tanács, — s határozott-nak mondatik a spanyol határokon új sereget felállítani, hogy így a fél-sziget exaltadosai szabadon ne mozoghassanak. Sok bajába kerülend Esparteronak a fenyegetőző radical ellenforradalom elnyomása

Franciaország. Toulon, october 29kán. A lefegyverzés folyamában van. Az iteni 12 sorhajó közül nyolcz az ügynevezett Commission de rade-ba, azaz fél-fegyverzetre bocsátatik; a többi négy, hadi-készületben marad. Azonban a spanyol ügyek könnyben felforgathatják e tervet. Jena és Neptun sorhajók Brestbe vitorláznak, hol a már néhány nappal ezelőtt elindult Triton, Suffren, Scipion, és Jupiter sorhajókkal együtt maradandnak. Naponként távoznak elbocsátott hajós legények a kikötőből, hazájokba térődők. Megengedtetett ugyan nekik kereskedő hajókon a szolgálat vállalás, de azon föltét alatt, mit alig egyeztetethni össze, hogy öt hónap mulva ismét készen álljanak a hadi szolgálatra. Tounerre gőzös még nem tért vissza a cataloniai partokról, hová az utasításokkal küldetett a francia állomány parancsnokához.

A lefegyverzésről így szól a Presse: A lefegyverzést szükséges-tévé helyzetünk. Mialatt egész Europa a béke ösvényén ipari vállalatokkal foglalkozik, Franciaország nem engedheti magát fegyversúly által elnyomani. Ez amnyí volna, mint rendeltetését félre ismerni. A leg-jobb politika: valamit meggazdálkodni az indítványzott kiadásokból. A kamarák sajnálkozva állottak rá a roppant hiteladásra, melly a fegyveres békére szükséges; morális kötelessége a miniszteriumnak annak minél csekélyebb hasznát venni.

Belgium. Brüssel, nov. 1jén. Itt folyvást azon tűnődnek, mint eredet s mi célra volt ez összeesküvés, melly minden hatóságot mozgásba hozott: azonban a már kezdetben terjesztett hír, hogy Illik Vilmosnak a belga kir. székre visszahelyezése volt munkában, mindinkább valószínű látszik. Azok szerint, mik eddig külttek, tegnap u. m. october 31én kelle az ellenforradalmi mozgalomnak kitörni s pedig az igen népes Marolles negyedben, s onnan a Rue-haute-on keresztül a miniszterek lakai ellen. Új elfogatási parancsok adattak ki. Az újabb házmotó-zások alatt fontos irományokra s löszerekre akadtak. Úgy hiszik, a tartományokban is történnek elfogatások a hadsereg tisztel közt, de senki sincs megnevezve. Tegnapelőtt a rendőrség, hajító löszereket, két pokolgép-neműt és löport foglalt el. Malaise nevű bádogos egy idő óta éj-jelnappal dolgozott több munkás segítségével, s nála közel 100 bádog-szelenczét találtak, mellyek ágyúütésül voltak szánya. Malaise azt valá-lá, hogy ő e szelenczétet Crehen megrendelésére készíté, ki a munka gyors bevégzésére buzdítólag, neki tetemes összevegt előre fizetett. Az elfogattak közt egy Roczinski Sztaniszló nevű lengyel szökevény is van; eddig 14 összeesküdt van bebörtönözve. — Gentben 1900 kilogramm löpor koboztatott el, melly Parent kapitányhoz vala szállítatandó. Mondják, hogy Gent több gyáraiban a munkásokat az összeesküvés napján el akarák bocsátani. — Egy hivatalvesztett s elégtelen hangász, Vandersmissen tábornoknál panaszlá el sorsát, mire ez megtartva irományait, azt mondá neki: „Barátom, kevés nap mulva jó hivatalt fogok neked adhatni.“

A forradalmi összeesküvés mindenki előtt olly megfoghatatlan, hogy csak nevétséget gerjeszt, ha nem volna olly büntetésre méltó. A főterv, úgy gyanítják eddig oda volt irányozva, hogy a királyt falusi palotájában Laekenben, s a minisztereket a városban elfogják. Már a septem-beri ünnep alkalmakor híre járt bizonyos orangistai merényleteknek, s azóta igen vigyázó volt a kormány. Ezen összeesküvés Brüsselben, béke közepett, s a város mindinkább növekedő virágzata mellett, csak bódult fejek munkája lehet, s valódi őrzöngésnek tekinthető. A bürze, melly egyébkint olly félnék, a statuspapírok legkisebb csökkentésével sem mutata figyelmet az összeesküvés iránt.

Schweiz. November 3káról jött hírek szerint az országgyűlés, melly 2kán a kolostorügyben szavazott, s elhatározott többségre nem ver-gődhetett, bizonytalan időre ismét elhalasztatott.

Zürich, nov. 5én. A jelen országgyűlés is végzés nélkül múlik el. A nagytanács többsége, — minden törekvés ellenére — úgy nyilatkozott, mint előre gyanítattott. S most mindenütt azt kérdik: mi lesz ebből? Süker-telen törekvés a veszélyt elburkolni, mert ez nyiltan áll az egész világ előtt. Közönségesen érezhetővé lesz annak szüksége, hogy a szövetséges alkotmányon változtatni kell. Mert minden státustestnek, ha csak le nem mond léteről s jövendőjéről, azon lehetőséggel kell birni, hogy fontos ügyekben akarhatja is legyen; kell neki olly organumának lenni, melly képes határozni. Az országgyűlés, mikép most van szerkesztve s műsze-rítve, ezt tenni nem képes. E bajnak oka nem a követekben, hanem in-kább a körülményekben keresendő. De mint jusson a Schweiz szövetsé-gi hatalomhoz, mellyre olly nagy szüksége van, olly frigyhatalomhoz, melly meg nem semmisíti a cantonok egyéniségét és jogait, sőt fentartja és működteti, de szövetségi ügyekben az összes öntudatot kielégíti, frigyakarattal bír, s azt végrehajtja, mint jusson olly frigyhatalomhoz, melly belől rendet és jogbékét alkot és fentart, s kifelé kereskedésünk, műveltségünk s politikai állásunk nagy érdekeit kellő arányban s kellő biztossággal megőrzi? Az, mint jusson ehhez, itt olly fontos, mint az: mi lesz ebből? A radicalismus e szükségesen segíti iparkodnék, — de sem a megkivántató külső hatalommal, sem a műszerítő gondolat benső hatalmával nem bír. A radicalismus bizonyos körülményekben schweizi forradalmat szülhetne, s ha szerencsével járna, némi egyedüli kényuraságot idézhetne fel sírjából, de soha sem adhatna tartós meg-nyugtatóst, soha a schweizi nép jellemével összhangzó alkotmányt, sem valódi rendet és szabadságot. Francia republikanizmusra nincs szüksé-gé Schweiznek.

Törökország. Konstantinápolyba oct. 15étől érkezett alexan-driai hírek szerint a Nil tetemes pusztításokat tön, főleg a nyugoti tarto-mányokban. E folyó vizei, mellyek illy időtájban rendszerint már apad-

nak, akkor még folyvást áradtak, s rendkívüli magasságra (51 bécsi láb) dagadtak, az aratás egy harmada már elveszett, s ha a víz hamar nem apad, a kár felülmúlja a tavallit. — Ujabb hírek következtében oct. 22én a Nil már tetemesen apadt.

Éjszakamerika. Az Éjszakamerikában létező vadász társulat (hunters-association) 1837d. évben vevé eredetét, azon időben, midőn a canadai zendület hirtelen meglepé az éjszakamerikai statusokat, melyet alsó Canadában Papineau, a felsőben Mackenzie vezérle; ámbár a két mozgalom két egymástól egészen elkülönült esemény vala. Az első meglepetés után az amerikai határlakosság barátokozni kezdte a canadai patriotákkal, s őket fegyverrel, pénzzel s lelmi szerekkel kezdé segíteni. Mackenzie merényeinek felsülése s a sympathiserek által több szigetre tett sikernélküli próba után mind két rész patriotái elveszték bátorságukat, s Durham lord megérkezte óta a csel-szövények s fondorlatok végkép enyészni kezének. De egy magyarázatlan titkos befolyás dolgozott a lord legbölcsebb intézkedési ellen, melyet észrevenni nem, — csak érezni lehet. Hol származott, Newyorkban é vagy Vermontban a vadásztársulat, s ki indítá meg első eszméjét, azt nem határozhatni meg. 1838ki majusban alapították az első úgynevezett „páholyk“, s Vermont számára Brian választott nagysassá. A társulat célja leginkább kitészik a tagok esküjéből, mely így

hangzik: „Esküszöm, hogy tehetségem szerint mindent elkövetek a republikánus eszme s intézkedések előmozdítására egész világon, hogy azokat ápolni s védeni fogom, s ezt főleg Éjszakamerikában teendém. Életem, vagyonom, s becsületemet kötöm le a társulatnak zálogul. Erdekeihez csatlakozom, s ígérem utolsó csepp vérig erőmet oda fordítani, hogy minden hatalmat és hatóságot, mely királyi eredetű, ez országban megtámadjak, s előljárámtól czélszerűnek ismerendett minden módon megsemmítsek, és nem nyugszom, míg a brit zsarnokoknak bármi birtokuk vagy bármi támaszpontjuk van Éjszakamerikában. Isten engem úgy segítjen“. — A társulat három főágra oszlik, (politikai, katonai és financiaira. A tagok osztályozása: 1) nagymester (üelnök); 2) nagysas (egy-egy tartományi elnök); 3) sas (megyei elnök); 4) fővezér, (kerületi főnök); 5) nagyvadász (városkerületi főnök); 6) fővadász (páholyfőnök); 7) vadász. — Mind ezek fölöztszerint a köz költségekhez járulnak, úgy hogy közönséges vadász évenként egy dollárt, s a nagymester 50 dollárt fizet. Ezelőtt öt hónappal a páholyk száma (egy-egy páholy 20 — 30 vadászból áll,) az egyesült statusokban s Canadában, — melyek közt Vermont 107, Newyork 283, Felső-Canada 84, — olly tetemes vala, hogy összesen 80,000 fegyverrelbíró emberrel, s 120,000 szavazatos taggal bírt a társulat. A pénztár állapotja olly kedvező, hogy tartalékul 300,000 dollárnál több maradt fen.

ÖR.

Apró csata. — Egyes ember vagyok, s közlegény; nem mérvöközhetem vezérekkel; harcot kezdek tehát s kivel? — a Pesti Hírlap egyes helyeivel. — Tudom, tusámat a hírlapi fővezér szélmalom-harcznak nevezendi: — de ezt én nem bánhatom, a harcos én leszek, a csata enyim lesz s ő lapját miért ne nevezhetné szélmalomnak, hiszen az atyának joga vau fiat kereszi névvel felruhazni. —

De felviradt-e a harcosok ós-százada? Sorompók készülnek, fényes és rozsdás fegyverek említettek, sisakok nyílnak, kopjak lamcsák lobáztatnak, leventákról van szó, s lovak kapálják a küzdhely homokát. —

S ki ellen e nagy készültek? Egy haldokló ellen, — a haldokló feudalismus ellen! Hagyjátok szegényt bekével meghalni. — Ez ugyan szélmalom-tusa. —

És már ide dobták keztyűjüket; megvizsgáltam: — de csunya vas-tag keztyű! — nincs szebb keztyűök a fényes fegyverű lovagoknak! Isten őrizz! Elv ellen volna a finomabb keztyű; — ez feudalistisch! — Auch gut.

Olvasták-e önök, mikép a lovag-század hősei, mielőtt összecsap-tak, egy sereg goromba szavakkal ingereltek egymást dühös csatára: már ez is megtörtént. Fekete varjú sereg, pöffeszkedő feudalismus malomkő az igazság nyakán, simplex csatangoló debutirozó, piszkolódások registraturája, házfal-mázolások — — durván goromba rivallások, pöffeszkedő szélmalom-harczok. — Feudalismus elkoptatott fegyverének neveztek a tisztes szablyát, mely dicsőséggel lógott büszke ösők oldalán, s a csatára hívó szózatot szajkó rivalgásnak gúnyolták, s a tanodás gyermekek és a grammatisták csúfjává tették azokat. —

És már kész a sereg és magát nemzetek nevezi és így beszél: Megmutatjuk mi!

Kicsoda?

Mi nemzet!

Kinek?

A nemzetnek!

Mit?

A nemzetet, hogy nem gyáva. (l. 91dik számú vezércikk vegszavait). Kicsoda nem gyáva?

A nemzet!

S ezt ti akarjátok megmutatni; és mivel?

A 92dik számú vezércikkkel.

És miért?

Mert e nemzetet megtámadták. —

Micsoda nemzetet?

No, a középponti zászló alatt Madarászt, Puky, Mezösy, Somogyi Antal; hát nem olvasta ön a Világ 89dik számában? —

Azt ugyan olvashatjátok, és úgy hiszem a nemzet-érdeknek és haladásnak abban találjátok első legbiztosabb zálogát.

Ugy de micsoda furcsa nemzet ez a 89dik számban megtámadott nemzet, és az a nemzet, mellynek roppant nagyságú erejét a 92dik számú vezércikk fogja képviselni. —

És kicsoda támadta meg e nemzetet?

A feudalisták?

Hát ök nem tartoznak a nemzethez?

Nem — ök csak károgó varjusergként durva, goromba, darócos rivalgó szajkók, szélmalom-harczó kormos keményseprők, darócos személyeskedést regestráló figurások, simplex debutirozó csatangolók, falmázolók, ferde, fonák, kört és négyseget egybevaró felszeg gúnyos combinatiót készítő sophisták, s mind a mit beszélnek, mondanak, kárognak, a csürö csavaro gyanusitgalás, szeny, piszok, mocsok, fertő sárfenek, abban szegyen turkálni, az feleletre sem méltó, sem alkalmas, azt tanodás gyermekek, iskolából kivergődött grammatisták tudják, az lippis et tonsoribus ismeretes; mind e mellett is ök a gorombák, mi pedig nemzet vagyunk!

Tehát csak csata lesz. Jól van, készüljünk mi is, rendezzük sorainkat. Ime itt ön foglalja el ez algyü-telepet, vulgo kalamarist; készüdjön kopját dardát, vulgo pennát; — mártsa azt szívmelegébe, vulgo tintába s nekem pontosan vigyázzon, hogy a tüzes golyók, vulgo betűk, annak idejében be üssenek. —

És a nemzet magas elérhetlen fenségéből részvétellel néz e bús-vidor jelenetre. —

Egy bihari, fiatal s együgyű szabadelműnek öszinte vallomása, a novemb. 4kei közgyűlés fölött. Mi — szabadelműek — győztünk, és e hatalmas szóban rejtezik Bihar-szép jövődjé. Mi győztünk, és önök uraim az új „Világ“ baráti csu-

dálkozni fognak, hogy diadaléneket e dicső győzelem felett, nem saját Pesti Hírlapunkban kürtölöm, hanem a szép „Világ“nak eresztetem. De meg fognak engedni, ha megmondom, hogy én, minden szabadelműségem mellett is, igen őszinte ember vagyok; s ennél fogva tapasztalván, hogy Pesti apánk csupa fényémet szeret, és egyáltalában nem szenvedheti, ha triumphális csillogó öltönyünk alatt ollykor bizonyos szemnyes rongyok rinak ki: jobbnak véletem, hadd tudja a Világ, hogy diadalinkban sem mind arany a mi fénylik, és hogy van közöttünk is, mit szívmelegéből eredő szóvirággal fedezni szükséges.

Mi győztünk tehát, és minthogy szabadelműségünk ösztönünkkel fogva, mindig a legelsővel, leghatalmasabbal szoktunk viaskodni, körünkben pedig e gyűlésen leghatalmasb ember főispáni helyettesünk volt, mi, természetesen szabadelműségünk teljes erejével őt tan adók meg és győzedelmeskednünk kellett rajta, annál inkább, minthogy főnökünk — az első alispán, — tulajdon nyilatkozata szerint, a capite ellensége minden praesidiummak — kivéven midőn ő maga praesideál — : tehát nekünk is a cauda minden praesidium ellenségeinek kell nolle velle lennünk. — Antipathiaink a főispáni helyettes iránt korább időkkül valók, midőn még alispán-korában szabad röptünket fekezni szokta; vagy is őszintebben szólva, az antipathia főnökünk személyében gyökerezik, és miránk ijabb sasiakra csak úgy eredeti bün gyanánt származott. Én leg-alább őszintén megvallom, így vagyok vele; mert én a főispáni helyettes igen kedves, vonzó külsejű, szép elméjű derek magyar férfúnak találom, becsülöm és tisztetem; szeretném is: de miután káplárunk tudtomra adta, hogy szabadelmű ifjúnak a főispáni helyettes szeretni s tisztelni szegény, gyalázat, bün, sőt több a véteknél, hiba: azóta én is, bárha szívem vérzik, de ha a kigyók között vagyok, a főispáni helyettes megpillantására; en compagne sziszegek. Ellenszenvünk tehát mélyebben fekszik; hanem utolsó csatánk leginkább utolsó bomlott gyűlésünkben eredt, azon gyűlésből, melyet a „Világ“ban valami rosz ember hamisan rajzolt - le, s csak azt sajnálom, hogy annak a bihari hamis referensnek mindenben igaz volt. Hogy mi akkor, előtervünk szerint, megyei főorvost nem választhattunk, ez crimen laesae nostrae majestatis, ezt soha el nem feledjük. Hiszen ha a magyar nemes törvényes biráját, kinek hibás ítélete ellen remedia juridica léteznek, szabadon választhatja: mennyivel inkább szükséges, hogy azon orvost, kinek hibás ítéletét csak a halál fedi el, szabadon szemelje ki? Ezen ledönt-heten okfőt azonban főispáni helyettesünk nem méltányolja, és mi ezt neki soha el nem feledjük.

Igaz ugyan, hogy mikor e jó ur főispáni helyettes lett, s egy fényes bált adott, mi szabadelmű ifjak neki faklyas zenét csináltunk, és egyik szakállas káplárunk tiszteletére hatalmasan szónokolt; az is igaz, hogy midőn tisztújításunk előestéjén szabadelmű közteseinket szép lobogók alatt behoztuk, a főispáni helyettes úri háza volt első, mellyhez sereggestül vándorlunk; ő volt, kit hízelegve üdvözle nem tudom mellyik hadnagyunk, és hársány eljen-ekkel tiszteltük. No de ezt a szabadelmű embernek sem vehetni rosz neven, nekünk is van eszünk. Lám akkor restauratio volt, a főispáni helyettesnek förtelmes kijelelési joga van, az illy szép szabad, vármegyei hivatalokat, köztünk legyen mondva, mi sem gyűlöljük; tehát akkoriban szükségünk lévén a főispáni helyettesre, megtettük neki a magunkét. Most azonban annál szabadabban emeljük fel fejünket; sőt érezvén hogy a tisztújítás eredményiben főispáni-helyettesünk talán megcsalódott, és érezvén hogy egy újabb tisztújítás alkalmával, e férfi minket jobban megrostálhatna, ez okon mi neki, csupa felebaráti szeretetből utat akarunk nyitni, hogy három rövid év telével bárhol másutt, ha tetszik, mint főispán restaurálhasson, csak Biharban nem, és e szent szándékunkra orvosválasztási kérdésünket leghatalmasb eszköznek találók. Mi tehát tudtuk már gyűlés előtt, mi akarunk, és így nem véletlenül hanem rendes taktikából történt, hogy midőn első beléptével főispáni-helyettesünk hangos éljent nyert: mi ugyan csak virillert piszszegtünk. Piszzegtünk mondom uraim, s e hatalmas szóban ismét rejlik valami, t. i. szabadelműségünk jelleme. Piszzegni, oh! piszzegni, ez valami kimondhatlanul édes dolog; ki ezen kedves működést saját tapasztalásából nem ismeri, az előt az ifjú politikai élet legszebb gyönyöreit zárva. Midőn a magyar nemes ifjú, lelkének felsőbb műveltségében, szive szelid tisztaságában, kinyitja édes ajkait, megrázza szépreményű borzas szakállát és piszzeg, és olly sajátos hangot ad, minőt Istennek okatlan teremtménye alig ejthet ki, ez, uraim, leirhatatlan gyönyörű hallvány! Kivált midőn mi ifjak, lelünk nemes érzetében, fejdelem bizodalmaival tisztelt, közző szolgálatában érdemkoszorúzott férfiakat piszzeghetünk le; leginkább pedig főispáni helyet-

tesünk gyűlés magyar ifjúságos pontján diágyar honb szeretik

A szresztülesvé tási kérdés tati kíván Ezen jegyz alkalmakor tesnek iga mit mondot hogy neki hogy a fő könyvet sz

Külön

lott gyűlés volt feltév zónk. Mert hivatalos sz egy actióva nálban kila lálni; és én

ctiót kapu gyűlésünk hittem, ho parancsola főjegyzónk az az actio hanem nyil ságot nem

journalistá sodszor ve uraim közö tika; ha az inconsequ

ezt a jegy fogja benn ső évében nem akarj

kozni fog, a becsültre különös jel ja és érz

hogy a m Am lassák dig azt

kája van, jó ügyünk hogy ez is nökünk ny

vánja: ezt van, az ig reket kipi

nak szabac csak esze dön főnök nem enged

gyon termel nem fog inket korlá

Illy m tett minke megtámad vázlatu vo

szültünk, tak nekünk ságunk, a egy hátul

ber a mag tunknak, l vel illesst minden ro

gyan neki főispáni-g gyermekei haza benn

ben józan szesünkre restaurálj nem ismer Kezeinkbe

tők ezeket útoi lenn sünk ellen igen, mer hogy a ro inere veto hiszem le

gészleges dónak me vagy mag De ő urai gyének;

tesünk gyűlésbeni megjelenésével, mint szépen nevelt, jóízű, lelkes magyar ifjakhoz illik, comme il faut pizszeghetünk: ekkor már magasztos örömrésztünknek nincs határa, ekkor szabadelműségünk tetőpontján diszlik, ekkor éreztük igazán, hogy alkotmányos szabad magyar honban élünk, és nem Éjszakamerikában, hol a pizszegőket nem szeretik.

A szabadelmű pizszegésen, mint gyűlésünk első stadiumán keresztülvén, főispáni helyettesünk kinyilatkoztatta, hogy orvosválasztási kérdésünkben legfelsőbb kir. határozat érkezett, melyet tárgyalni kívánt, miután a mult bomlott gyűlés jegyzőkönyvét hitelesítők. Ezen jegyzőkönyvre, mennyiben az az ő tulajdon, utolsó gyűlés feloszlása alkalmakor mondott végszavait adta elő, volt ugyan a főispáni helyettesnek igazító észrevétele. Neki természetesen legjobban kell tudnia, mit mondott, s én magam is szabadelmű-létemre világosan emlékezem, hogy neki igaza volt. De mind hiába; a mi majoritásunk elhatározta, hogy a főisp. helyettes nem azt mondotta a mit mondott, és a jegyzőkönyvet szórulszóra helyben hagytuk.

Különbben az igaz, hogy elég híven is volt ezen jegyzőkönyv a bomlott gyűlésről feltéve; sőt már csak ezt is megmondom, nagyon is híven volt feltéve, és épen ez által lőtt bakot a mi különben tisztelt főjegyzőnk. Mert lám, ez a bomlott gyűlés oly szépen volt a Pesti Hirlapban, hivatalos szabadelmű referensünk által, fénymázolva; különösen pedig egy actióval fenyegetett egyénnek szavai oly csinosan voltak új originálban kiadva, hogy ezekben vétkes anyagot csak nehezen lehetett találni; és én magam is, ki akkor különös figyelemmel hallgattam az actiót kapandó szónokot. — midőn a Pesti Hirlapban olvastam ismeretlen, gyűlésünkben mondatni kellett beszéd töredékét, mindaddig el nem hittem, hogy a gyűlésben ezt beszélté legyen, míg káplárunk meg nem parancsolt, hogy ifju társunk igen is azt mondotta. — Most már előjön főjegyzőnk mult gyűlésről jegyzőkönyvével, és tisztán kimondja, hogy az az actiózatandó egyén, nem úgy elmázolva mint a Pesti Hirlapban, hanem nyilván azt nyilatkoztatta, hogy az ellenkező részen állók az igazságot nem akarják. És ez által először verte pofon .pesti hírlapi kedves journalistánkat; és mi meghitelesítők a jegyzőkönyvet, és ez által másodsor vertük ugyanazon kedves referensünk hitelességét agyon. Ez uraim közöttünk szabadelműek közt rosz coordinatio, szerencsétlen taktika; ha az egyik mázol, már csak Isten neki a többi utána; különben insequentiainkat felföldözik, és semmire sem megyünk. — Ugyan, ha ezt a jegyzőkönyvet egy okos és becsületes ember előveszi és látni fogja benne, hogy Biharban 1841. — a szabadelműek uralkodásának első évében. — szabad volt egymásnak azt mondani, hogy az igazságot nem akarják, és ezt a majoritást sértésnek nem találta: méltán csudálkozni fog, hogy milly fogalmak lehettek az akkori bihari majoritásnak a becsületről és sértésről. Vagy pedig észre fogja venni azt, a mi ezen különös jeleneteknek valódi oka volt, hogy t. i. a majoritás embere tudja és érzi azt, hogy sért, és még is teszi, mert tudja s érzi, hogy a majoritás midőn vét, önmagát büntetni nem fogja. — — — Ám lássák uraim, betették az igazságot a jegyzőkönyvbe; de én mindig azt mondom, hogy .pesti hírlapi referensünknek több politikája van, midőn ügyeinket szépen kiczifrázza, mert nyílt igazság a mi jó ügyünknek csuda ha nem árt. Apropos — a majoritásról jut eszembe, hogy ez ismét valami kimondhatatlanul kedves dolog. Majoritás — főnökünk nyilatkozatából tudom — annyit tesz, hogy ha a többség azt kívánja: ezt a házat rontsuk le, annak meg kell lenni. A ki majoritásban van, az igazi szabad ember: mert annak szabad a tisztos öreg embereket kizsírni, annak szabad haneban és sztylben gorbomáskodni, annak szabad az illedelem minden korlátin túlhágni, mert a majoritás, ha csak esze van, önmagát fékezni nem fogja. Erre értettem én azt, midőn főnökünk kimondá, hogy mi az actio alól kinőtünk, és ez által nem engedjük magunkat elrettenteni a szabad szólástól; igen, ez nagyon természetes, mert mi majoritásban vagyunk, minmagunkra actiót el nem fogadunk, és így szeretnénk látni, mi fogja a mi bihari gyűléseinket korlátozni.

Illy majoritásnak, melynek minden szabad, szép értelme lelkesített minket, midőn főispáni helyettesünket egyenként és összevéve megtámadtuk. Mit a minapi rosz ember, a 'Világba' írt, az csak árnyékvázlata volt annak, a mit ma tettünk; akkor csak akartuk, azóta készültünk, most véghez vittük. De szépen is rendben voltunk ám; voltak nekünk Triariusaink — három szakállas ifju hős — volt könnyű lovaságunk, apróbb és nagyobb bajnokok, jobbról halról, de különösen egy hátulról fenndőrgő álgyütelepünk. Annyit mondhatok: minden ember a maga helyén volt, és lelkiismeretesen megfeleltünk szép feladatunknak, hogy t. i. főispáni helyettesünket a bántalomnak minden nemével illessük. Először is rá akartuk háritani a mult gyűlés eloszlásának minden rosz következtét; az elmaradt köz ügyek roppant gondolatát ugyan neki feszítettük. Igen jól tudjuk mi azt, hogy a mult gyűlésben, a főispáni helyettes úr igazán úgy bánt velünk, mint jó atya házsártos gyermekeivel; minden jó módot megkísértett előbb, csak azután küldött haza bennünket, midőn látta hogy nem vagyunk oly állapotban, melyben józanul munkálkodni lehetne. Hiszen nyíltan kimondá, szabad tetszésünkre hagyá, munkálkodjunk minden más tárgyban, csak doctort ne restauráljunk; mert ez az ő jogába vág, mely felett minket bírának el nem ismerhet, s e tárgy különben is legfelsőbb helyre terjesztett. — Kezeinkbe volt tehát letéve a közügyek roppant tömege; és mi félre vettük ezeket, hogy tetteleg s erővel vigyünk véghez valamit, a mi békés úton lenne eszközzendő. Mi tudtuk mind ezt, és még is főisp. helyettesünk ellen támasztott vádaiink legnagyobbika e gyűlés-oszláson alapult; igen, mert nekünk szabadelműeknek sokkal több eszünk van, mintsem hogy a rosszat nyakunkról másra háritani ne szeretnők. Másodsor: szemére vetettük, hogy ő nem a mi pártunk embere, és ez lesz neki úgy hiszem legnagyobb vétké. A férfiak legboldogabbika a hazának legégszesebb fejjé, legtisztább keblű polgára lenne ő akkor, ha hajlandónak mutatkoznék vagy piectus masculust játszanai az elnökszékben, vagy magasán hordani a szűz lobogót szabadelmű népünk táborában. — De ő uraim érzeni látszik azt, hogy ő elnöke és nem rabja Bihar vármegegyének; ezen embernek hangjában, szemében, tekintetében, szavaiban

és magaviseletében bizonyos férfiaság uralkodik, melyet nem rettent meg civium ardor prava jubentium: és ezért kéltünk mi fel ellene harmadszor, az omnipotentiának, imperiumnak, vultus instantis tyranni-nak borzasztó igéivel. Ezért mondottuk mi meg szembe, hogy a kormány hivatalnokai úgy járnak mint a kéményseprők, minél feljebb mennek, annál kormosabbak. És mind ezt, ne higyjétek uraim, hogy mi csak oly szárazon mondtuk legyen el, mint én ide írtam; tudunk mi hozzá uraim, ha akarunk és ha elkészülünk. Illyes valamit, a mit mi tettünk november 4kén reggeli 9 órától délután negyedfélig, csak látni és hallani lehet, leírni nem. Ez lehetne Pesti apánk Hirlapjának legszebb tableauja — gyönyörű látvány! — és nemzeti veszély? —

De ugyan hogy is ne mérgeledünk volna, midőn a főisp. helyettes tapasztalván hogy a majoritás önmagát megactiózni nem fogja, tapasztalván hogy itt megfosztva minden eszköztül önmagának elégteltel szerzetetni, anarchia közepett van: befejezve illedelemteljes vitakozásaink pályáját, ő maga, tiszta nyugodt kebellet, férfias erős hangon, kimondá az ellene küzdött hat-órás esatának eredményét: hogy t. i. Bihar vármegegyének — értsd a szőlők számszerinti többségét, — őbenne többé bizodalma nincs, és ezért ő Felségéhez, a főisp. helyettes eltávolítására végett, repraesentálni fog; s midőn e felett ő kegyeskedett nekünk még azt is megmondani, a mit hamarjában magunk sem tudunk volna, hogy mikép motiváljuk repraesentationkat: ekkor éreztem először, hogy gyűlésünk commissiót, akár nem, valljuk meg őszintén, főispáni helyettesünk ellen semmi rosszat nem tudunk; minden hibája csak az, hogy nem pártunk embere. Vajjon azt hisszük, hogy a mostani kormány át nem fogja látni, hogy mi csak el akarjuk használni az előjárókat; hadd legyen Biharé a dicsőség, hogy nem találtaik e tág hazában férfiú, ki a kormány által megbízva, e mezőt vezérteni képes lenne. Attól tartok, nehogy kormányunk épen ezen oknálküli s meg nem érett ellenkezősekből azt húzza ki, hogy Biharnek kormánya igen is férfias kezekbe van letéve, és mi a férfias kormányzást túrni nem tudjuk; attól tartok, nehogy főispáni helyettesünk épen e megyének, melynek ő szülőtte, jelen állapotjában kétszeresen fogja érezni szent kötelességét: miszerint magát rivalgásaink által ne engedje gyáván elüzetni a közjónak szentelt csata-térről, mely mindnyájunkat bátor közremunkálásra hív. E férfiúnak, kit mi annyira gyűlöltünk, szeméből nem azt látom, hogy szabadelmű sziszegések s pizszegések Bihar kormányáról elverjék. Aráljában véve is gondolkodtam már én többször a felől, hogy ez a mi bunkós modorunk célhoz vezet-e minket; és tisztába jöttem emmagammal, hogy a mi igazságtalanságaink csak a Nemesis elérkezését siettetik, és hogy méltatlanságink halmozása jó ügyünket sirba döntheti. — Kivált ha körültekintek s megszámlálom sorainkat és megmértem emberinket, aggodalommal telik el keblem; mert én úgy látom, hogy ha ellenkező részről mind azok feltámadnának, kiknek dolgainkhoz szólni eszük s joguk van, akkor többségünk még csak Biharban is igen kétes volna. Csak az szerencsénk, hogy mi, nem mondom szemtelenekek, sem nem vakmerők, hanem igazán bátrak vagyunk; a ki csak szólhat közöttünk, kiváltha veszély van, nem vesztégek. A másik oldalon pedig igen derek, becsületes, jólelkű uraságok foglalnak helyet, kik bajnokkodásunkban örömeiket lelik, és bárha mást éreznek, de még is bölcsen hallgatnak. A jó Isten áldja meg őket ezért; de a Haza nem tudom jó néven veszi-e vesztéglésüket, kiváltha csak azért hallgatnak, mert félnek tőlünk, mivel mi Tacitust, Montesquieut, és Talleyrandot citáljuk, főképp pedig pizszegni és mást lepiszkolni igen jól tudunk. Lássák önök uraim, a Világban könnyű illyes valamit előadni; de itthon ezeket sillyeneket csak gondolni szabad: különben apostatának, renegátnak, sőt talán még jesuitának is neveznének. Egyetlen egyszer próbáltam az őszinteséget itthon, akkor is nagyon megcapacitáltak. Azt természetesen t. i. ajkaimon kiejteni, hogy mi szabadelműek, miért lármaunk? miért csinálunk zavart? miért nem szoktuk mi szép esendességben s békeségben munkálni a haza javát? a többi majd agyon vert. — egyetlen egy találkoztott, ki elég jó volt megmagyarázni, hogy lám, ha mi békében s esendesen üznők mesterségünket, akkor egyek lennénk a megfontolt haladás embereivel, ez pedig vétek; és én azóta híven megőrzöttem szívemben ezen nagyszerű különbséget a szabadelmű emberek, és a megfontolt haladás férfiai közt. Volt még az előadottakon kívül, egy intermezzo mai tragicomediánkban, mely figyelmét érdemel. Van ugyan is itt Biharban egy tablabíró, ki az avas Corpus Jurishez igen ért, s ki oda szokott vágni, a hova néz, és kinek mi Biharon kívül minden jót kívánunk. Ennek az embernek az a hallatlan vakmerősége volt, főnökünket, a mi főnökünket, a mi kedves polgár-alispánunkat nyilván, a szabadelműek szemelattára és elborzadtára, illő tisztelettel megkérdetni: igaz é, hogy ő közhelyeken és egyesek előtt nyilvánítást tön, miszerint a jelen főispáni helyettes alatt, egy gyűlést sem engedünk rendesen lefolyni? Mi ezen botránykoztató kérdésre történt, azt soha sem láttam, soha sem hallottam, soha sem hittem volna. Történt t. az, hogy a nyílt kérdésre feleletet adni főnökünk nem mert, vagy nem akart. És én ebben megbotránykoztam; méltán is, mert engem úgy tanítottak, hogy a szabadelmű férfiú nyílt kérdésre nyílt feleletet adni soha sem fél.

Másodsor megbotránykoztam abban, hogy mi, a főispáni helyettesnek önmagát igazolando, ön jogait ovando nyilatkozásait, ismételt felszólításaira, egyáltalában nem engedjük jegyzőkönyvbe iktatni. S miért nem? már ezt magamnak megmagyarázni nem tudom: mert hogy az én szabadelmű s hatartalan intelligentiával bíró felekezetem, ezen ártatlan, természetes és törvényszerű kívánatot csak azért, mert a főisp. helyettesé volt, csupa akaratoskodásból — stat pro ratione voluntas — vagy gyáva féltékenységből tagadta volna meg, ezt mondani nem bátorodom.

Harmadsor megbotránykoztam abban, mit egy mellettem ülő tisztos öreg úr észre vett. Ő t. i. csak arra figyelmeztet, midőn a szónokok egymást felváltották, kinek van szakála, és milyen nagy. Ő nekem azonnal előre megjósolá, hogy ki fog beszélni az administrator ellen.

